

☀ Професорке Калиниќ-Ордев на Научниот собир "Културата и јазикот" имавте свое излагање на тема "Зачувување на мајчиниот јазик и културен идентитет кај македонските иселеници". Дали овој реферат беше наменет исклучително за овој Собир или, пак, е збир од Ваше повеќегодишно истражување?

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: Темата ми е многу блиска затоа што е мој докторат, а се базира на истражувањата кои ги реализирав со македонските иселеници кои живеат во Австралија, Америка и во Канада. Во 2002 година бев испратена во Аризонастејт универзитетот да направам научно-истражувачка работа. Самото истражување се базираше на една обемна анкета, чија цел беше да се открие колку испитаниците се чувствуваат билингвални, и во исто време колку двете култури и двата јазика се присутни кај нив.

☀ Која беше целната група на истражувањето?

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: Испитаниците не беа било кои. Тоа беа иселеници, кои заминале како адолесценти, луѓе кои се заминати на 18, 19 години и постари и кои со текот на времето се билингвални,

Разговорот го водеше:
Милева ЛАЗОВА

односно оние кои лесно го зборуваат и англискиот и македонскиот јазик. Значи, имав различни групи испитаници. Ги класифицирав во постари и помлади, разликите беа и по машки и женски пол, по образование..., а ги анализирав според повеќе параметри.

☀ На кој начин ја спроведовте анкетата?

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: Имаше разлики и во однос на самото истражување на начинот како е спроведено, бидејќи анкетата ја дистрибуирав и по пошта, имав и лични средби, настојував да дојдам во контакт со што повеќе Македонци. А сè тоа бараше време, одеше многу бавно и не можеше да се добие голем број испитаници. Затоа преминав и на електронско испраќање на прашањата, при што полесно се ширеше мрежата. Услов да учествуваат во анкетата беше минимум пет години да живеат надвор од Македонија, затоа што пред тоа не би можело да се зборува за

билингвални говорители. Патував многу за да ја спроведам анкетата. Бев во Калифорнија, Сантана, Њу Џерси, бев во повеќе места во Њујорк... и овде морам да спомнам дека многу луѓе ми помогнаа успешно да го завршам истражувањето.

☀ Каков беше интересот од страна на македонските иселеници и дали може да се каже дека повеќе преовладуваше кај помладата генерација или, пак...?

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: Македонските иселеници пројавија голем интерес. Тоа беше неверојатно. Особено кога анкетата ја испративме електронски ми пристигнаа многу писма со различна содржина, некои дури и ми честитаа што сепак некој се сетил да работи истражување од тој тип. Што се однесува до тоа кај која популација интересот беше поголем можам да кажам дека сепак тоа беше помладата. Инаку за да се работи вакво истражување има многу строги прописи во Америка. Кога

дојдов во тамошниот Универзитет анкетата, која долго време ја подготвував, мораше да помине на комисија. Инаку, општо, за да се оди на теренско истражување мора да се има и специјална дозвола.

☀ До какви сознанија, заклучоци дојдовте...

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: На класичниот начин на анкетирање имав повозрасни и повеќе женски испитаници, за разлика од електронското испитување - тука се појавија повеќе помлади, главно, машки. Имав убав пресек, кој го добив од различни профили и самото истражување беше многу интересно. Се покажа дека голем процент, што не се очекуваше, подеднакво го користи и македонскиот и англискиот јазик. Нормално, очекувањата беа дека подобро ќе го знаат и оти ќе доминира македонскиот јазик. Согледав дека има и големи разлики меѓу таа поранешна генерација, која е замината пред 20-30

НА МАКЕДОНСКИТЕ ИСЕЛЕНИЦИ ИМ Е БИТНО ДА ГИ ЗАЧУВААТ ЈАЗИКОТ И КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ

години, и во однос на образованието итн. Мал беше бројот на оние кои се чувствуваат како дека не припаѓаат ниту на една земја, а сè повеќе се чувствуваат дека и таму и тука се дома. Сфатив дека поновите генерации, особено оние кои се заминати со високо

покажуваат висок степен на етнолингвистичка виталност.

Дел од анкетата беше и прашањето како тие луѓе работат на тоа да го зачуваат својот мајчин јазик и културниот идентитет?

ЗАЧУВУВАЊЕ НА МАЈЧИНИОТ ЈАЗИК И НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ, КОМЕНТАРИ:

- * Да се потсетам, имам план дека сакам и морам да го користам македонскиот јазик со моите деца, преку дисциплиниран пристап на зборување меѓу себе на македонски јазик и читање македонски книги.
- * Да најдам интересни луѓе за да се здружам, кои знаат да го зборуваат правилно и литературно македонскиот јазик.
- * Да се размислува на македонски јазик.
- * Да се зборува дома, децата да се учат да читаат и да пишуваат на македонски јазик.
- * Да се зборува со луѓе секогаш кога има можност, често да се пишува и да се чита на македонски јазик.
- * Да се слуша музика, почесто да се разговара со други Македонци, да одиме дома еднаш годишно.
- * Постојано да се зборува...
- * Основањето класови на македонски јазик во македонските цркви и во рамките на државниот образовен систем на сите нивоа.
- * Најдоброто средство да се одржува мајчиниот јазик е да се зборува на македонски јазик, да се читаат многу книги или списанија или Интернет страници кои се на македонски јазик, да се социјализираат со луѓе од македонско потекло, да се слуша македонска музика и да се пишува на македонски јазик.

образование, сосема поинаку се вклопуваат, имаат поинакви постигнувања на професионален план, многу брзо успеваат да се вклучат и да се вклопат во тие земји. Последниве 10 години е зголемен бројот на оние кои го користат македонскиот јазик и сега тој е во категоријата на првите 12 јазици, кои

КАЛИНИЌ-ОРДЕВ: Во анкетата има такво прашање, во кое од нив барав и коментари. Што сметаат тие, кој е најдобар начин за зачувување на јазикот и на културата. Нивните одговори навистина се интересни. За нив е многу важно како да го зачуваат мајчиниот јазик и

културниот идентитет. При истражувањето (2002), за прашањето што сметаат дека најмногу помага во зачувувањето на мајчиниот јазик, мнозинството испитаници ја нагласува важноста на зачувувањето и развивањето на говорните способности преку употреба на јазикот во домот, преку подучување на децата и преку зборување со членовите на семејството и со пријателите. Тие сметаат дека читањето и пишувањето, исто така, се важни, а некои од нив спомнуваат Интернет, сателитска телевизија, медиуми, како начин за зачувување на македонскиот јазик. Ним им е многу битно да имаат што поголем контакт со Македонија, особено нивните деца.

Сметаат дека културниот идентитет може да се зачува преку посета на културни настани, концерти, забави, македонски клубови и црковни активности, исто така, и со зачувување на обичаите, кои се дел од македонската културна традиција. Испитаниците предлагаат следење на тековните настани во татковината, повремено посети на Македонија, како и изучување на македонската историја.

Резултатите од истражувањето укажуваат дека мнозинството од анкетираниите се придржуваат до македонските обичаи, особено оние кои се во врска со верските празници (76,6 отсто), но и за свадбените обичаи (61,3 отсто), како и за погребните обичаи (60,5 отсто).

Истражувањето покажа дека голем процент (85 отсто) од испитаниците редовно или повремено читаат македонски веб-страници, а 65 отсто слушаат радио и телевизиски емисии на македонски јазик.

Во време кога Интернетот овозможува не само постојано и навремено следење на информации од Македонија, туку и директна комуникација преку електронска пошта (chat, Skype), а со најновата мобилна телефонија можат да се испраќаат и да се примаат

се пријателите. Инаку, голем процент Македонци се дружат меѓу себе, особено на големите православни празници.

☀ Доживуваат ли културен шок кога ќе дојдат во Македонија?

КАЛИНИК-ОРДЕВ: Тој културен шок е присутен. Кога ќе дојдат во Македонија им пречи јавната (не)хигиена, бавното реагирање, дезорганизираноста, меѓутоа од друга страна, пак, интересно е што таму им пречи. Им недостасува дружењето, прошетките...затоа што таму темпо на живеење е позабрзано, немаат слободно време, им недостасуваат семејните и пријателските врски... што во Македонија го има премногу.

☀ Од Вашето истражување кај Вас се "роди" идеја за која сметате дека би можела и успешно да се реализира. За каква замисла станува збор?

КАЛИНИК-ОРДЕВ: За што повеќе да се зачуваат јазикот и културата дојдов на идеја континуирано да се организираат семинари на кои би доаѓале млади луѓе од втората, третата генерација, кои се родени во друга земја и никогаш не биле во Македонија. За нив да се организираат и курсеви на кои би го изучувале македонскиот јазик. Потоа да се организираат и прошетки по туристичките места за да дознаат за македонската историја, која е многу стара и богата. Има што да им се понуди и би

СМС пораки и од прекуокеански земји, така што секој ден се зголемуваат можностите за одржување контакти со татковината. Реално е да се очекува сè тоа да придонесе за зачувување на мајчиниот јазик и културниот идентитет на македонските иселеници низ цел свет.

☀ Колку Македонците го практикуваат македонскиот јазик при пишување и зборување?

КАЛИНИК-ОРДЕВ: Пишувањето на македонски јазик, еднаш научен, не се заборава, и нормално е дека пишувањето на мајчин јазик е полесно од пишувањето на англиски. А на прашањето колку и каде тие го користат македонскиот јазик често пати одговараат дека го зборуваат во семејството. Многу е интересно да се види како го користат во кругот на семејството. Најчесто се случува кога им се обраќаат на своите деца на македонски, а тие во голем процент им одговараат на англиски јазик, додека родителите меѓу себе комуницираат на македонски. Нормално, на работното место го користат англискиот јазик.

☀ Професорке Калиник-Ордев, Вие ги прашавте и со кого најчесто се дружат. Дали тоа се само Македонци или, пак,

5.6.10. Q. 40. Дружење со други етникуми

Total		Frequency	Percent
Valid	Frequently	92	74.2
	Rarely	25	21.0
	Never	3	2.4
	/	3	2.4
	Total	124	100.0
Total		124	100.0

Запрашани дали се дружат често, ретко или никогаш со луѓе од друго етничко потекло, повеќето од испитаниците (74,2%) одговорија дека често го прават тоа. Само 2,4% никогаш не се дружат со други етникуми.

* Со читање на историјата на твојата земја и со следење на тековните настани во татковината, со македонско однесување, јадење македонска храна, да не се плашиш да бидеш различен пред Американците, со следење на своето срце.

* Со соработка на Македонците во Македонија и надвор од неа, меѓусебно почитување и размена на идеи, уметнички дела и вести.

контактираат и со други етникуми?

КАЛИНИК-ОРДЕВ: Добар дел од нив настојува да се дружи со Македонци. На помладите луѓе, кои добро се снаоѓаат и во една мултикултурна заедница, не им е битно од која нација им

било убаво да се запознаат со своите корени. Ова го видов во Хрватска и навистина многу добро функционира. Би требало да се направи обид. Но, секако за да се реализира оваа идеја потребно е зад неа да застане некоја институција.